

Evoluce myšlení a Michaelská síla

„Michaelovým úkolem je opět přivést lidi na cestu vůle, po níž kráčeli, avšak sešli z ní, protože se z cesty nadmyslových prožitků vydali na cestu myšlení, smyslového žití a pozemského vědomí.“

Rudolf Steiner, 26, motto 105

V této kapitole bych se rád ještě jednou vrátil k síle, díky níž se skutečně stáváme lidmi. K síle myšlení a jeho vývoji. Biologie a evoluční teorie nic nevyprávějí o tom — alespoň dosud — jak se vyvíjelo naše myšlení. Jak by mohly? Obě se totiž zabývají „vnějším obalem“, „přístrojem k myšlení“, mozkiem. A stejně málo, jako se dozvíme z plánku rozhlasového přijímače o jeho vynálezcích a dalším vývoji, můžeme vyčíst z lidského mozku něco o historii myšlení.

Rudolf Steiner podle vlastních duchovních vidění vylíčil, jak myšlení sestoupilo z nejvyšších sfér a jak se z něho stalo dnešní, do jisté míry i veskrze materialistické myšlení. Materialisté tak úplně vedle přece jen nejsou. Materialistické myšlenky opravdu existují! Jen z něho vyvozované závěry, že neexistuje duch, jsou úplně falešné. Abych tento jev popsal trochu srozumitelněji, použiji opět předcházející příklad. Kdysi bývalo jen rádio a to přijímalo rozhlasový program, řekněme hudbu, z jednoho či více vysílačů. Rádio představovalo jakýsi materiální „mozek“ a současný vysílač „ducha“. Pak přišlo na trh první médium, na něž se hudba dala zakonzervovat, gramofonové desky, a stejnou hudbu bylo možno poslouchat i bez vysílajícího „ducha“, vysílače. Přijímač byl již mnohem materialističtější, tzn. nezávislejší na vlastním zdroji. Jako další vývojový stupeň přišly kazety s magnetickými páskami a nabízely možnost mimo jiné hudbu nejenom zaznamenávat, ale i měnit. „Mozek“ se tak stal mnohem pružnější a „inteligentnější“. Ještě později přišly počítače a poté programy, s jejichž pomocí si mohl každý sám generovat vlastní hudbu na PC. Dospěli jsme do situace, kdy byl „mozek“, tj. PC, natolik materialistický, že mohl sám „myslet“. Avšak usuzovat z toho, že jen proto neexistují hudebníci nebo programátoři či majitelé počítačů, by byl přesně onen mylný závěr, k němuž dochází výlučně materialistický způsob myšlení!

Naše myšlení prodělalo obdobný vývoj. Z čisté duchovních výšin (to jsou praví, živí hudebníci) zmučovalo ke komplexním PC, které samy „myslí“, ztělesňují tedy „mozek“, „přístroj k myšlení“. Tuto spirituální evoluci líčí Steiner, vedle mnoha jiných zpráv, i v takzvaných *Michaelských dopisech*. Vysvětluje v nich i poslání této zvláštní bytosti, Michaela. Roku 1879 začalo období jeho panování na Zemi a „jako správce vesmírné inteligence“ (Steiner) bylo jeho úkolem přivést nás i s naším způsobem myšlení zpět do místa, z něhož jsme vyšli, jak je patrné z citátu v úvodu této kapitoly. Protože je to velké tajemství našeho lidského bytí, vybral jsem následující nesnadný text, v němž Steiner hovoří o situaci člověka moderní doby:

Dnes má člověk pocit, že myšlenky se tvoří prostřednictvím činnosti jeho duše. Má pocit, že on sám je tvůrcem myšlenek, zatímco vjemy k němu pronikají zvenku.

Tento pocit nemíval člověk vždy. Ve starých dobách nepovažoval obsah myšlenek za cosi, co sám stvořil, nýbrž za vnuknutí, přicházející k němu z nadmyslového světa.

Tento pocit měl několik stupňů a stupně závisely na tom, jakou částí své bytosti člověk své prožitky, dnes nazývané myšlenky, vnímal. Dnes, v éře vývoje duše vědomí, platí bez jakéhokoli omezení úvodní věty: „Myšlenky sídlí v éterickém těle člověka. Ale jsou to síly živé bytosti. Vtisknou se do fyzického těla. A jako takovéto „vtisknuté“ myšlenky se stávají jakýmsi stínem, které zná běžné vědomí.

Nyní se můžeme vrátit do časů, v nichž myšlenky žily bezprostředně v „Já“. Nebývaly jakýmsi stínem, jako dnes; nebyly pouze živé; byly oduševnělé a prostoupené duchem. To však znamená, že člověk nepřemýšlel v myšlenkách, nýbrž prožíval vjemy konkrétních duchovních bytostí.

Stáváme se vědomím, vzhlížejícím ke světu duchovních bytostí, jaký nacházíme u všech národů v pravěku. To, co se historicky dochovalo, dnes označujeme jako mýtotočné vědomí a v utváření opravdového světa mu nepřikládáme zvláštní hodnotu. — Přesto stojí člověk tímto vědomím ve svém světě, ve svém původním světě a svým současným vědomím se dnes vydává z tohoto světa zpět.

Člověk je duch. A jeho světem je svět duchů.

V dalším stupni neprožívá již vše myšlenkové „Já“, nýbrž astrální tělo. Pro

duševní pohled se ztrácí bezprostřední duchovnost. Vše myšlenkové se projevuje jako živé oduševnění.

Na prvním stupni nemá člověk potřebu přinášet nic z toho, co spatří do světa smyslových vjemů. Smyslové světské vjemy se sice objevují jako činy spatřené nadsmyslově; ale není nutné vytvářet zvláštní vědu z toho, co lze spatřit přímo „duchovním pohledem“. Mimoto je všeho, co se zjeví jako svět duchovních bytostí, takové množství, že především na to je upřena pozornost. Jiné je to ve druhé etapě vědomí. Konkrétní duchovní bytosti se schovávají; zjevuje se jejich odlesk, jako oduševnělý život. „Život přírody“ se začíná přenášet do tohoto „života duší“. V podstatě přírody a v přírodních jevech se hledají duchovní bytosti a jejich činy. Historicky vzato můžeme spatřovat v pozdějších alchymistických hledáních projev této etapy vědomí.

Jak člověk, „myslící“ v první etapě jako duchovní bytost, žil celou svojí bytostí, je v této druhé etapě mnohem blíže svému původu.

Na obou stupních je tím však vyloučeno, aby člověk v pravém slova smyslu jednal ze svého vnitřního popudu.

Vše duchovní jedná přímo v něm. Co se zdá, že dělá, je zjevení postupů, odehrávajících se prostřednictvím duchovní bytosti. Co člověk dělá, je smyslově-psychický zjev za tím stojícího skutečně božsky duchovního děje.

Třetí epocha vývoje vědomí přináší živé myšlenky do vědomí éterického těla.

Když byla řecká civilizace na vrcholu rozkvětu, žila právě v tomto vědomí. Když Řek na něco myslel, nevytvářel myšlenku, jejímž prostřednictvím, jako vlastním výtvorem, viděl svět; nýbrž cítil v sobě se probouzející život, který pulzoval i venku, ve věcech a dějích.

Tehdy vznikla poprvé touha po svobodě vlastního jednání. Ještě ne skutečná svoboda, ale touha po ní.

Člověk, který dělá v přírodě pociťoval pršet ve svém nitru, mohl vytvořit touhu, oddělit vlastní čilost od čilosti, jíž vnímal jako cizí. Avšak ve vnější čilosti byl stále posledním výsledkem účinný duchovní svět, stejný, jaký je v člověku.

Až když myšlenky přijaly podobu ve fyzickém těle a vědomí se rozšířilo jen na tuto podobu, naskytla se možnost svobody. To je stav, daný patnáctým stoletím po Kristu.

GA 26, str. 76

Tím jsme dospěli do současnosti — ačkoli je text téměř sto let starý a vztahuje se k 15. století. Steinerovo poselství, vyjádřené stručně i když nesnadno pochopitelně, o tomto velkém tajemství zní: Svobodu můžeme nabýt tak, že se

dostaneme do mrtvého světa myšlenek. Jinými slovy: Až myšlenky nebudou mít vlastní živou sílu, protože se stanou pouhými zrcadlovými obrazy, budeme je moci ovládnout a právě v tom tkví naše svoboda. Postavíme-li se před zrcadlo, uvidíme se v něm. Ale náš obraz v zrcadle není živý a proto nás ani nemůže nutit k nějaké činnosti. „Stíny“ myšlenek nás nemohou ovládat, nemohou nás nutit právě proto, že jsou v tomto smyslu „mrtvé“. Dříve to bývalo jiné, jak můžeme vidět v antických bájích starých Řeků a ostatních národů. Tehdy bohové našeptávali lidem přímo „do ucha“, lidé si nemohli pomoci a museli vykonávat to, co jim bohové prostřednictvím myšlenek našeptávali.

Podle Steinera můžeme lidské myšlení rozdělit do čtyř stupňů:

1. myšlení v Já
2. myšlení v astrálním těle
3. myšlení v éterickém těle
4. myšlení ve fyzickém těle

Čím hlouběji, tím svobodněji ale i méně živě. Jak bychom si mohli tyto čtyři stupně znázornit? Například touto představou: Sedíte v opeře, právě se hraje Mozartova *Kouzelná flétna*. Umělce slyšíte a vidíte *live* a *bezprostředně*. Tato situace zhruba odpovídá první úrovni našeho myšlení. Svého času jsme měli bohy takříkajíc *live*. Další stupeň: Někdy jindy vidíte tutéž operu, avšak jako *live* přenos na obří obrazovce *před* operou. Umělce vidíte a slyšíte ve stejném čase, ne *bezprostředně*, ale stojíte relativně blízko. Při tomto uměleckém zážitku se již jedná o *první obraz* provedení, ne o originál. Třetí stupeň: Tentokrát sedíte doma u televize a sledujete záznam operního přenosu z obří obrazovky. Dějiště se přeneslo do vašeho obývacího pokoje a tím vzrostla rovněž vzdálenost mezi vámi a umělci. Před očima máte nyní již jen *obrazy obrazů*. Čtvrtý stupeň: Koupíte si DVD stejného uvedení operního představení a někdy, někde se díváte. Tímto způsobem je uvedení opery skutečnosti hodně vzdálené, ačkoli se stále jedná o *stejně uvedení*. DVD můžete vzít kdykoli kamkoli s sebou a záznam můžete sledovat jinde a jindy. Získali jste tak ohromnou svobodu a nezávislost.

Je to pouhá analogie materiálního života s typickými slabínami, ale snad postačí, abyste si uměli sami udělat představu o tom, o co šlo Steinerovi. Hlavní věcí je: Naše svoboda spočívá jen v mrtvých myšlenkách, ať již je odloučení jakkoli bolestivé! Musíme tím takříkajíc projít a proto musejí i naše duše projít

zkušeností materializmu. Na jedné straně je tedy materialismus nezbytný pro vývoj, na druhé straně však je naším největším problémem! Zůstaneme-li v něm jako lidé vězet — a toto nebezpečí skutečně hrozí — dostaneme se do kritické situace jako jednotlivci i jako lidstvo. Z toho tedy plyne, že *materialismus nesmíme proklínat*, musíme ale *jasné pojmenovat* co je a odkud přichází. Steiner k tomu říká:

Ve vývoji světa nejde o to, jaký význam mají myšlenky dnešního pohledu na přírodu pro samotnou přírodu, neboť tyto myšlenky nepřijaly podobu proto, aby vtiskly přírodě určitý obraz, nýbrž proto, aby člověka dovedly na určitý stupeň vývoje.

Když myšlenky přijaly fyzické tělo, zmizely z jeho bezprostředního obsahu duch, duše, život; a abstraktní stín, lpící na fyzickém těle, zůstal sám. Takové myšlenky mohou být protikladem všeho fyzického a materiálního. Protože samy jsou opravdové jen ve fyzicko-materiálním lidském těle.

Materialismus nevznikl proto, že ve vnější přírodě vnímáme pouze materiální tvory a jevy, nýbrž proto, že člověk musel prodělat vývojovou etapu, která ho přivedla k vědomí, které je zpočátku schopné zviditelnit pouze materiální jevy. Z tohoto jednostranného uspořádání potřeb lidského vývoje vznikl novodobý názor na přírodu .

GA 26, str. 80

Uvádím ještě rozhodující výpověď, která je ve spojení s citátem na začátku kapitoly zaměřena na naši budoucnost:

Michaelovým posláním je vnést do lidského éterického těla síly, díky nimž myšlenkové stíny opět ožijí; pak se budou oživé myšlenky duší a ducha přiklánět k nadsmyslovému světu; osvobozený člověk s nimi bude moci žít, jako s nimi kdysi žil člověk, který byl pouhým fyzickým obrazem svého působení.

26, str. 80

Nabýt SVOBODU je naším úkolem a božím darem. A právě tomu chtějí

takzvané „temné moci“, bytosti Lucifer, Ahriman a Asuras (viz kapitola 14), zabránit. Vývoj této lidské svobody započal v 15. století rozvojem duše vědomí a vědy. Konkrétně to znamená, že všechny naše myšlenky a jednání jsou výseky a reflexe našeho vlastního vědomí, to znamená, jsou to *myšlenky a skutky našeho vědomí, což, znamená, že naše myšlenky a činy již dávno nikdo jiný neřídí*. Samozřejmě stojíme na samém začátku cesty k úplné svobodě, ale slovo „vědomí“ nebylo mezi lidmi nikdy tak přítomné, jako nyní.

Dospěli jsme do bodu, kdy nám Michael, *vesmírný správce* inteligence, předává myšlení (a tím naši svobodu) do vlastních rukou. Bojuje za nás svým pověstným mečem, ukovaným z vesmírného železa, proti „odpůrcům“ z říše temna. Přinese nám i novou sílu, abychom mohli opět oživit své myšlenky. Můžeme ho následovat na jeho cestě, je to však naše vlastní, svobodné rozhodnutí. K ničemu nás nenutí. Chopíme-li se této síly, síly vůle, již máme uvést do myšlení, opět se myšlením povzneseme do nejvyšších božských výšin, z nichž jsme sestoupili. Toto myšlení, prostoupené naší svobodnou vůlí, je podle Steinera *michaelské* myšlení. Obohatíme tak myšlenky o všech materiálních, smyslových prožitcích o duchovní obrazy, podobně, jako jsem popsal naše skutečné tělo, jako jakési „magnetické pole“, jako cosi vpravdě duchovního, jež můžeme vidět jen prostřednictvím minerálního stavu. Jestliže od tohoto okamžiku začneme na každého člověka, s nímž se setkáme, pohlížet svým vědomím a vůlí a přivineme k tomu i odpovídající pocit, přijmeme tuto Michaelskou sílu a vyrosteme do vyššího vědomí a současně i do jasnovidnosti.

V této knize jsem velmi stručně zmínil tři stupně vyššího vnímání (kapitola 13). První stupeň je jasnovidnost *imaginace*, současně i nová forma myšlení, v němž je myšlení opět živé, nenutí nás však jako dříve, neboť nás doprovází plné Já-vědomí. V tomto „myšlení“ prožíváme mimo jiné v kapitole 13 popsané obrazy ročních období a poznáváme *živé* předivo ducha za kulisami hmoty. Prvního stupně dosáhneme vědomým obrácením se k Michaelské síle, síle vůle. Necháme-li myšlení vědomě prostoupit svojí vlastní vůlí a citem, naše myšlení opět ožije. Dojít k němu můžeme cestou meditace a výše popsaným cvičením vědomí, kdy si za každým lidským tělem představujeme výraz božství.

Nemáme SVOBODU, musíme si ji napřed vydobýt. Nemáme LÁSKU, musíme si ji napřed vydobýt. Nemáme NESMRTELNOST, musíme si ji napřed vydobýt.

Tak se představuje náš vesmírný vznik. Od tohoto okamžiku usilujeme opět kupředu k duchu, ovšem tentokrát s bdělým vědomím a v plné svobodě ducha. A každý z nás se může sám rozhodnout, zda chce získat svobodu, za své rozhodnutí však musí sám zodpovídat. Za jistých okolností můžeme svobodu i ztratit, protože ji mohou opět převzít ony temné síly. Naši odpůrci se projevují i na Zemi, vystupují jako účastníci mocenských struktur, velkokapitálu, členové tajných organizací a skupiny provozující černou magii, ti všichni usilovně bojují o naše duše. Ale všechny pokusy nás získat jsou vnějším povrchovým znakem projevů, odehrávajících se v duchovním pozadí. „ *Vše pomíjivé je pouhé podobeství*“ praví se v Goethově *Faustu II*.

Nikdo tomu nemusí věřit! A už vůbec ne proto, že to pochází od Rudolfa Steinera. Avšak Vaše duše *zná* pravdu a poctivým, intenzivním cvičením *si pravdu najdete*.

Na závěr bych Vám chtěl dát do ruky konkrétní možnost, jak Michaleskou silou zvládnete Ahrimanovu moc: Klíčem k hlubšímu chápání je Steinerovo „trojí členění“, které předal světu v roce 1919! Mnohým připadá geniální právě proto, že představuje základní vzor řešení našich politických problémů, protože až na základě tohoto trojího členění můžeme pochopit naši společnost jako *sociální organizmus*. Má proto vše, co známe u člověka: ducha, tělo, duši, myšlení, city, vůli. Ve společnosti se utvářejí tyto síly v těchto podobách:

- * Duchovní život (vzdělání, kultura)
- * Právní život (politika)
- * Hospodářský život (hospodářství)

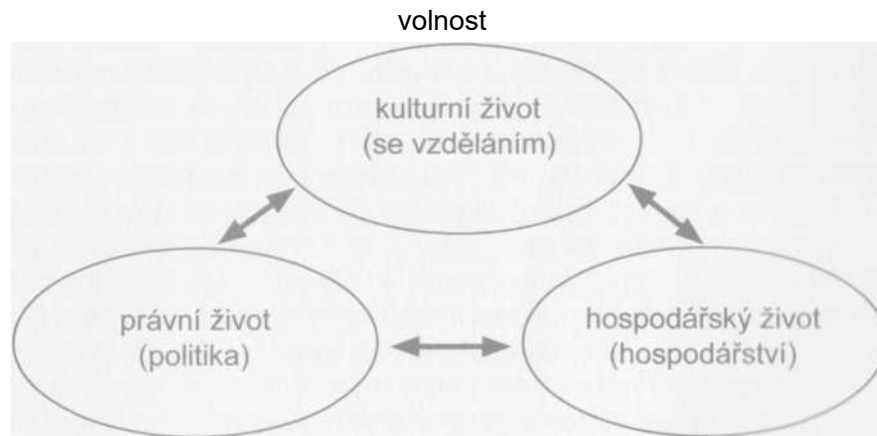
Jim jsou přiřazeny tři známé hodnoty francouzské revoluce:

- * Duchovní život: VOLNOST
- * Právní život: ROVNOST
- * Hospodářský život: BRATRSTVÍ (SOLIDARITA)

Organizmus, tedy společnost, je zdravý pouze tehdy, přiřadíme-li tyto hodnoty správně! Podívejte se například na komunismus. Co udělal? Zavedl ROVNOST do *hospodářství*. A výsledek? Úpadek společnosti. Co dnes vidíme a prožíváme v době globalizace? Co udělal čistý kapitalismus? Do hospodářství zavedl SVOBODU! K čemu to vedlo? Ke smrti lidskosti a ke zhroucení všech

sociálních struktur! Na těchto konečcích jednoduchých poznatků můžeme vysledovat, kde je klíč ke všem politickým a sociálním problémům: Svobodný může být pouze duch. Dnes však stát a hospodářství dirigují celý vzdělávací systém. V tom a v extrémní liberalizaci hospodářství tkví ústřední problém našeho světa. Dokud na tom nic podstatného nezměníme, nenajdeme řešení globálních problémů.

Společnost, s vlastnostmi sociálního organismu, skutečně můžeme představit v hrubých rysech zredukovanou na to nejpodstatnější, obsáhlé hodnocení tohoto tématu by však vyžadovalo vlastní, samostatné pojednání. Chtěl jsem vám tím jenom ukázat, že skutečně existují pozitivní, do hloubky sahající možnosti, s jejichž pomocí můžeme svět vytáhnout ze „dna údolí“ a uzdravit jej. Stačí na to dostatečný počet lidí, kteří to chápou (myslí) a promění v činy (jednání). Byla by to velká Michaelská síla lidstva pro 21. století.

Řešení světových problémů pomocí trojího členění

Politicko-společenské řešení spočívá v tom (viz GA 23, 24 a 340), že tyto tři oblasti, kulturní život, právní život a hospodářský život, budeme realizovat jako opravdu samostatné články. To znamená: Za prvé musíme oprostít školství a celý vzdělávací systém od politických a ekonomických zájmů, tzn. že vyučovací předměty vložíme zcela do rukou pedagogů a nebude o tom rozhodovat žádný ministr a tedy ani (přímo nebo nepřímo) žádný hospodářský bos. Otec humanistického vzdělávání, Wilhelm von Humboldt, to velmi vtipně formuloval v pověstném článku z let 1791/92 „*Idea k pokusu o stanovení mezi působení státu.*“ Poukázal na to, že ze státních škol, (státního vzdělávání) nevychází vzdělaný člověk, nýbrž občan! „*Úplně a zcela přestane ozdravné působení, padne-li člověk za obět občanovi.*“; můžeme se dočíst. Steiner argumentuje podobně: Jen ve svobodném vzdělávání může existovat svoboda ducha a lidé, kteří *budou i svobodnými občany.* I Steiner hovoří o ozdravném působení, o „ozdravení sociálního organizmu.“

Již první krok oddělení duchovního života a dalších dvou článků, by měl značný ozdravný účinek. Další odloučení se týká politiky a hospodářství, o nichž dnes víme, jak úzce jsou propojeny. I ony se musejí nevyhnutelně oddělit. Je to samozřejmě velká výzva, již se však již nemůžeme dlouho vyhýbat. Hospodářství musí být nadto prostoupeno dikcí *bratrství* nebo *solidarity*, což znamená, že hospodářství by nemělo a nesmí být nadále orientováno na obohacení jednotlivce, mnohem více by si mělo uvědomovat svůj vlastní úkol, spočívající v tom, že má poskytnout *všem* lidem hmotné prostředky a umožnit tak každému jednotlivci sociálně spravedlivým rozdělováním zisku důstojný život. (Myšlenka „minimální mzdy“ není v tomto ohledu určitě špatná). Nemá to nic společného s modelem komunizmu, protože ten je založen na rovnosti v hospodářství. Ale duchovní schopnosti lidí nikdy nemohou být stejné a nemohou tedy být stejné ani reálné mzdy. *Rovnost* může být určena jen zákonem a z toho plyne, že může platit pouze v právním životě. I kapitalizmus je odsouzen k nezdaru, dokud bude určován a realizován v duchu volnosti v hospodářství. Hospodářství nesmí být svobodné, protože začne bujet všemi směry, což

můžeme již delší dobu pozorovat.

To byl ve stručnosti politický rámcový program z pohledu DUCHOVNÍ VĚDY, podle jejích/našich poznatků jediná cesta k ozdravení sociální bídě a katastrofálního vývoje našeho světa.

Využitím všech nástrojů DUCHOVNÍ VĚDY v budoucnosti znovu objevíme zázraky naší Země a opět získáme živý, oduševnělý vztah k „matce přírodě“ a „otci vesmíru“.